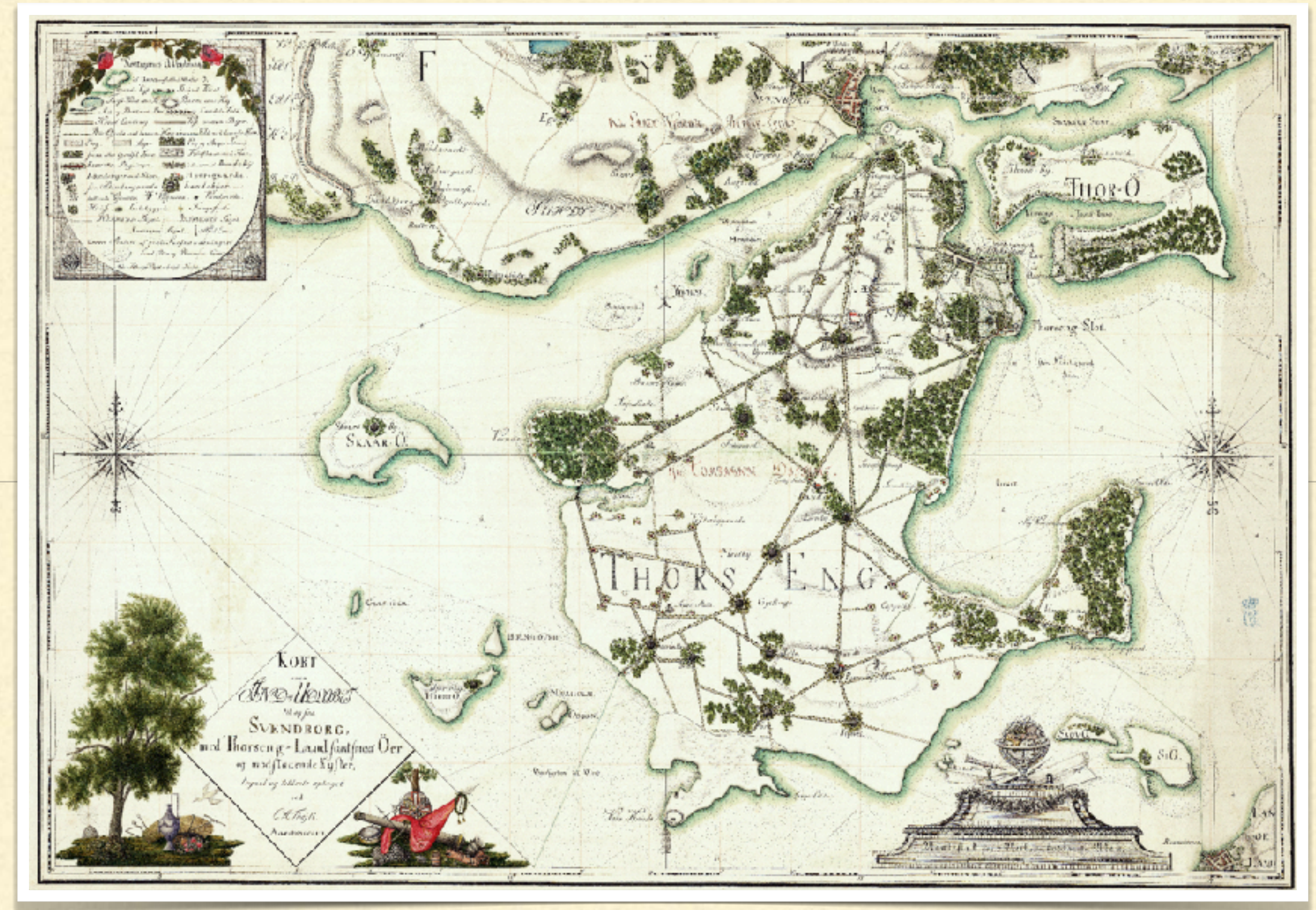

HISTORISKE KORT

Odense, 29. januar 2026

Kathrine Tobiasen

Kort: Svendborg, 1800. Tegner: C.A. Thejl. Dronningens Håndbibliotek

HISTORISKE KORT

- Lidt kartografi-historie
 - Topografiske kort
 - Økonomiske kort (Matrikelkort)
 - Dokumenter
 - Websiden historiskekort.dk
 - Andre sider: Danmark set fra luften, DigDag, Historisk Atlas
-

“Kort er ikke en afbildning af virkeligheden.
Kort er en grafisk gengivelse af informationer,
som initiativtageren ønsker formidlet”.

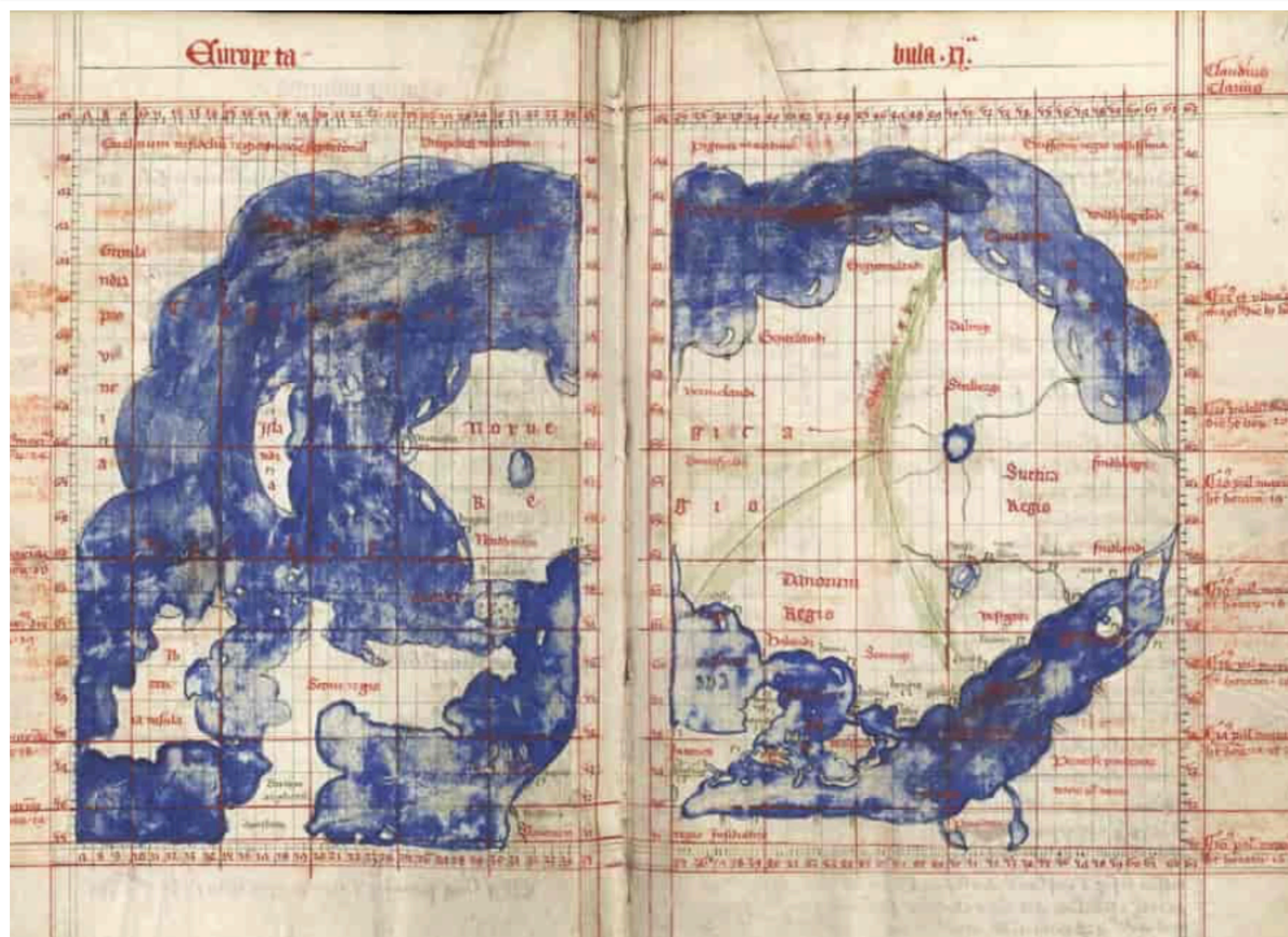
– *Peter Korsgaard*

KORTLÆGNING AF DANMARK?

- Opdaget på Bornholm 2016
- Fra bondestenalderen 2700-2900 f. Kr.
- Marksystemer?

DANMARK PÅ VERDENSKORTET

- Claudius Clavius, Claudius Claussøn Swart
- Født 1388 på Fyn, men arbejdede mest i Italien
- Første kort over Norden og Grønland, 1427

FØRSTE DANMARKSKORT

Marcus Jordan, 1585

Født i Holsten, prof. i København

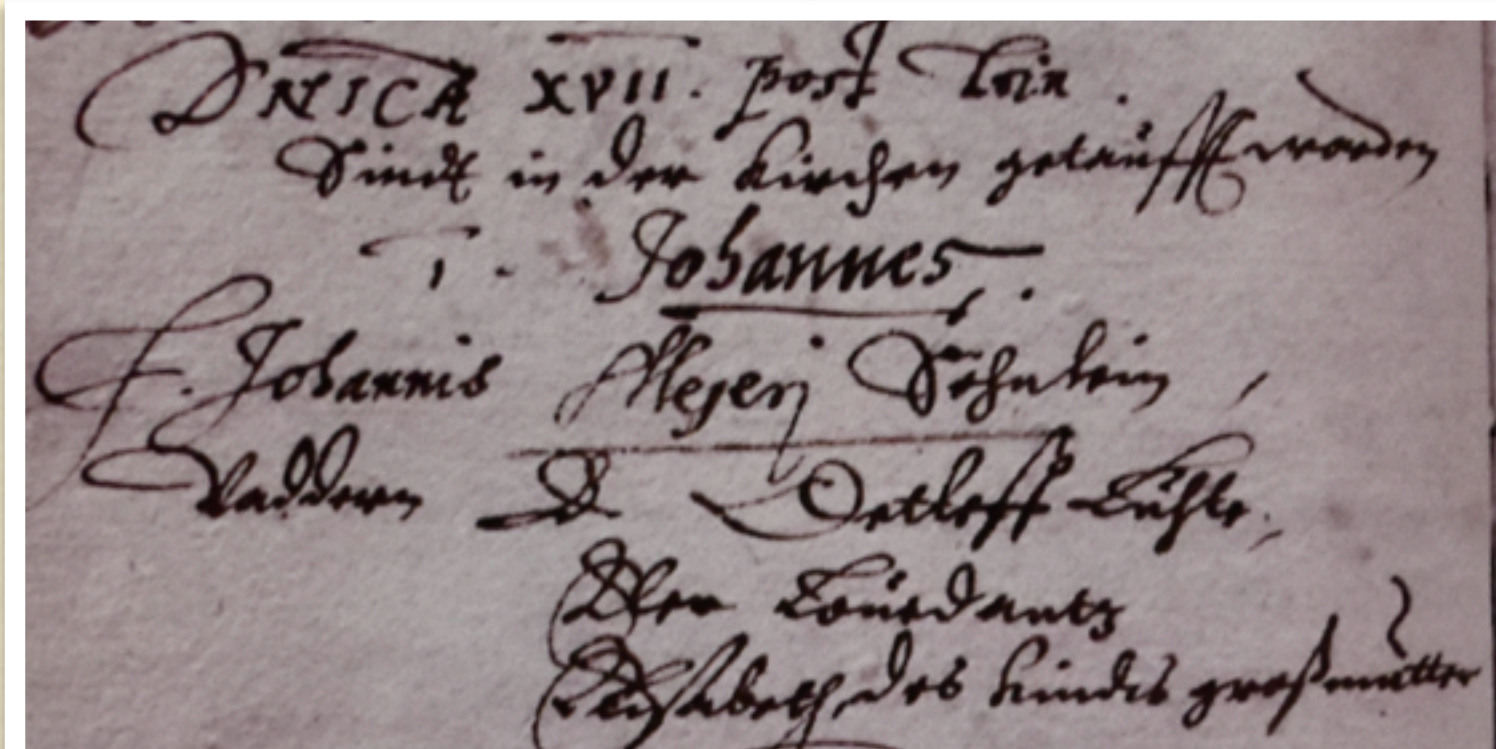
Størst kendskab til Fyn og Holsten

JOHANNES MEJER

- Født 1606 i Husum
- Hans far døde 1617
- Studerede matematik og astronomi i København
- 1629 retur til Husum for at tage sig af sin mor
- 1636 første kort – over marskegnene
- 1639-48 kortlægning af Aabenraa Amt og kysten fra Varde til Holsten
- 1647: kongelig matematiker i København, tegnede mange kort, men fik kun trykt få
- 1659 tilbage til Husum, gæld og trange kår
- Død juni 1674

Vestlige Jylland, Lundenæs, Ribe og Koldinghus Amter, 1659 – Færøerne

Sydøstlige Jylland, Fyn og Sjælland – Ærø – Læsø, 1642

JENS SØRENSEN, SØKORTDIREKTØR 1646-1723

Hans kort blev ikke trykt, men er blevet
opbevaret i søkortarkivet

Detalje af kort over Sundet og Bælterne

År og målestok ukendt

ERIK
PONTOPPIDAN:
DEN DANSKE
ATLAS
1767-1781

KONGELIG MAJESTÆTS ALL-HEEDE 1770

Kommissionsmedlemmer m. titler
øverst t.v.

Navne på gårde, huse, enge m.v. t.h.

Målestok: 1:4000

Tegner: Ancher Grolau

FORBEDREDE MÅLEREDSKABER

Titelvignet ved
udskiftningskort over Kirke
Eskilstrup, Holbæk Amt,
1781

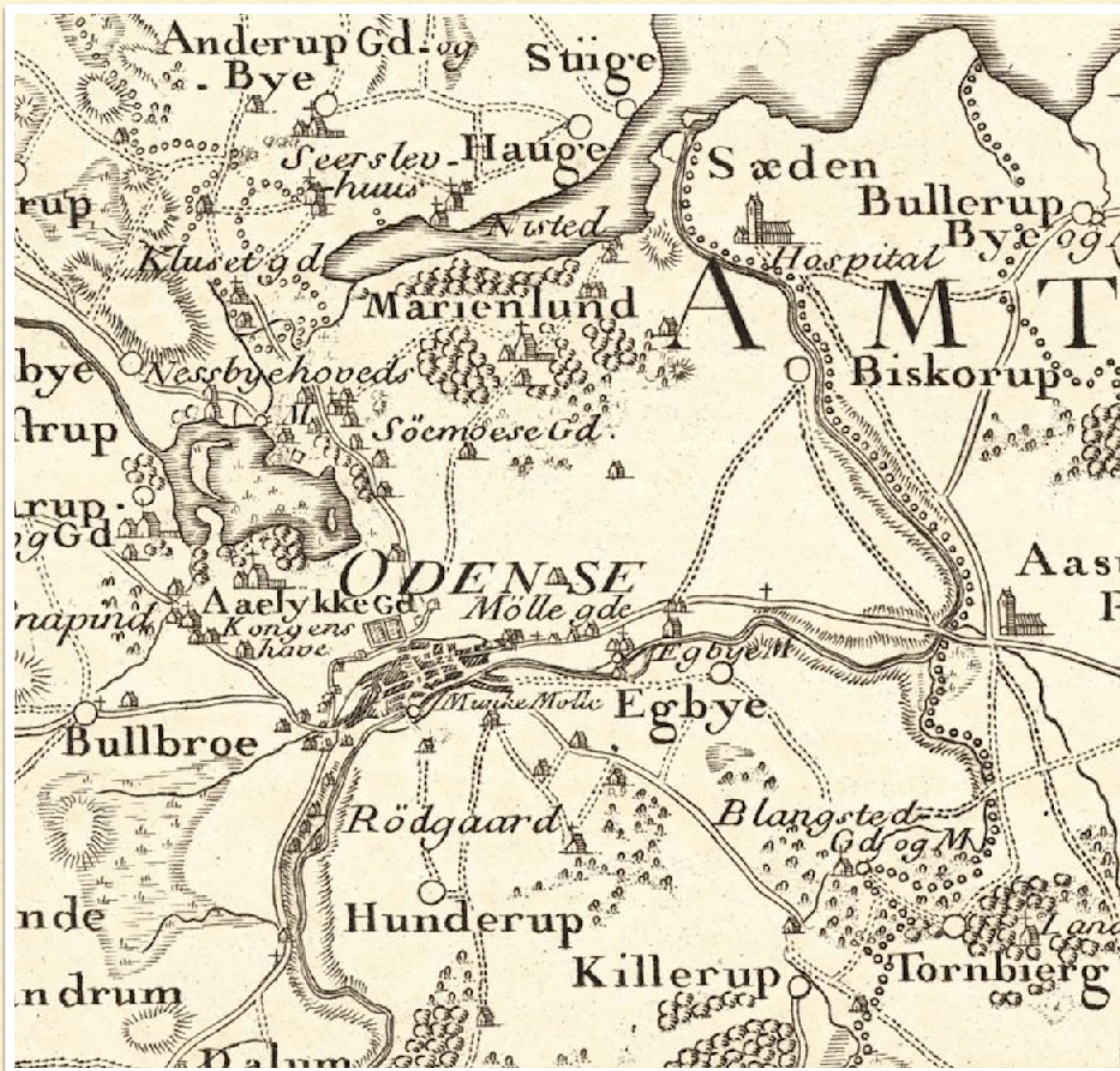
Instrument til triangulering,
måling af afstanden mellem
to bakketoppe

DET KONGELIGE DANSKE VIDENSKABERNES SELSKAB

- Stiftet 1742 af historiker Hans Gram og greve Johan Ludvig Holstein
- Begyndte systematisk kortlægning i 1761
- Præcise og pålidelige kort
- Sluttede med det første egentlige Danmarkskort i 1 : 480.000 i 1842
- Har siden stået bag en dansk ordbog i otte bind (1793-1905)
- Kort: Fyn nord, Slesvig nord, 1810

Zoom ind på Fyn nord 1810 – København 1766 – nordlige del af Ringkøbing Fjord 1806

GENERALKVARTERMESTERTABEN

- Tegnet efter erfaringer fra napoleonskrigene
- Søer, skove, højdeforskelle
- Kort: Detalje fra kort over Sorø, 1808, målestok: 1:20000

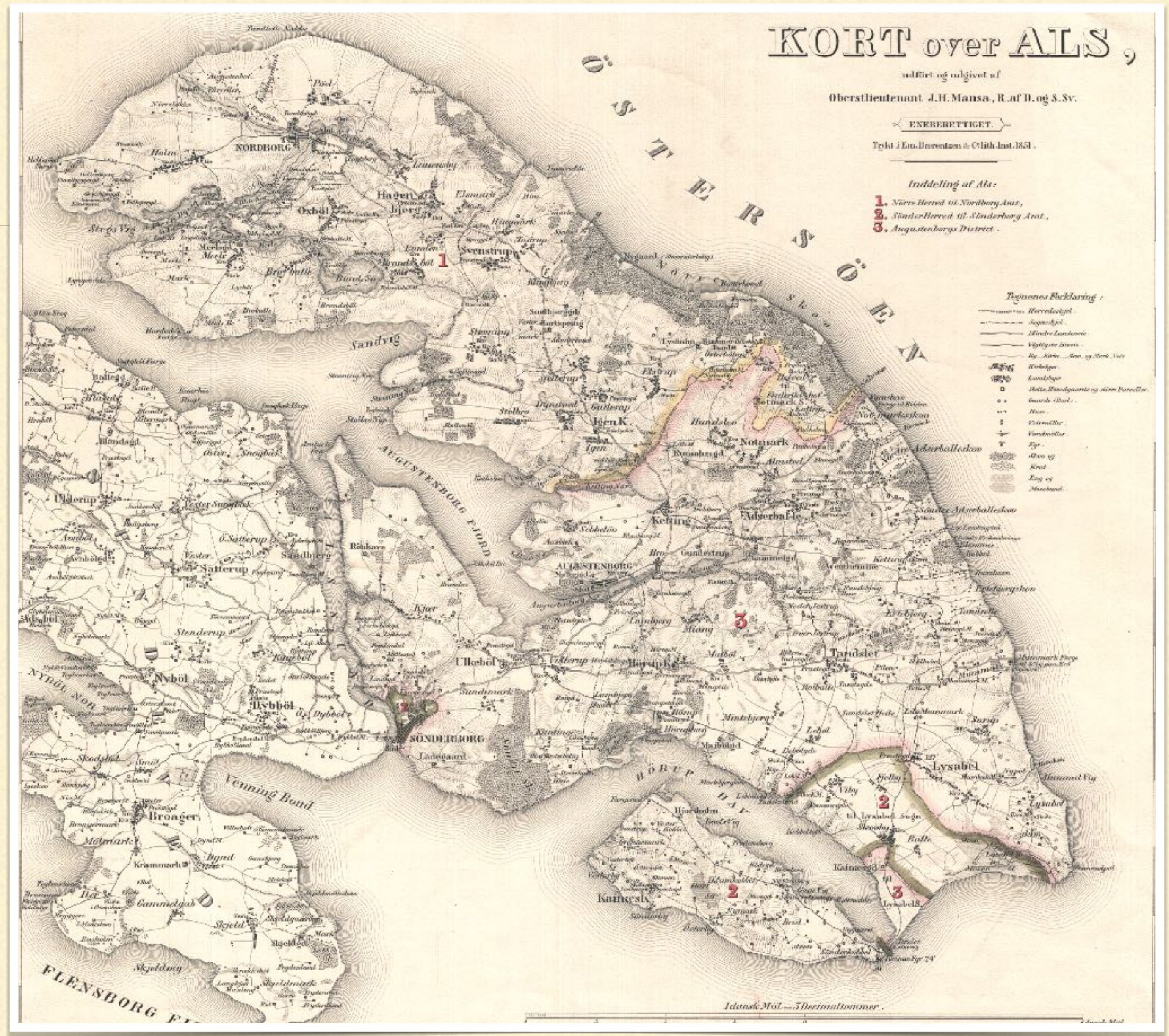
GENERALKVARTERMESTERTABEN

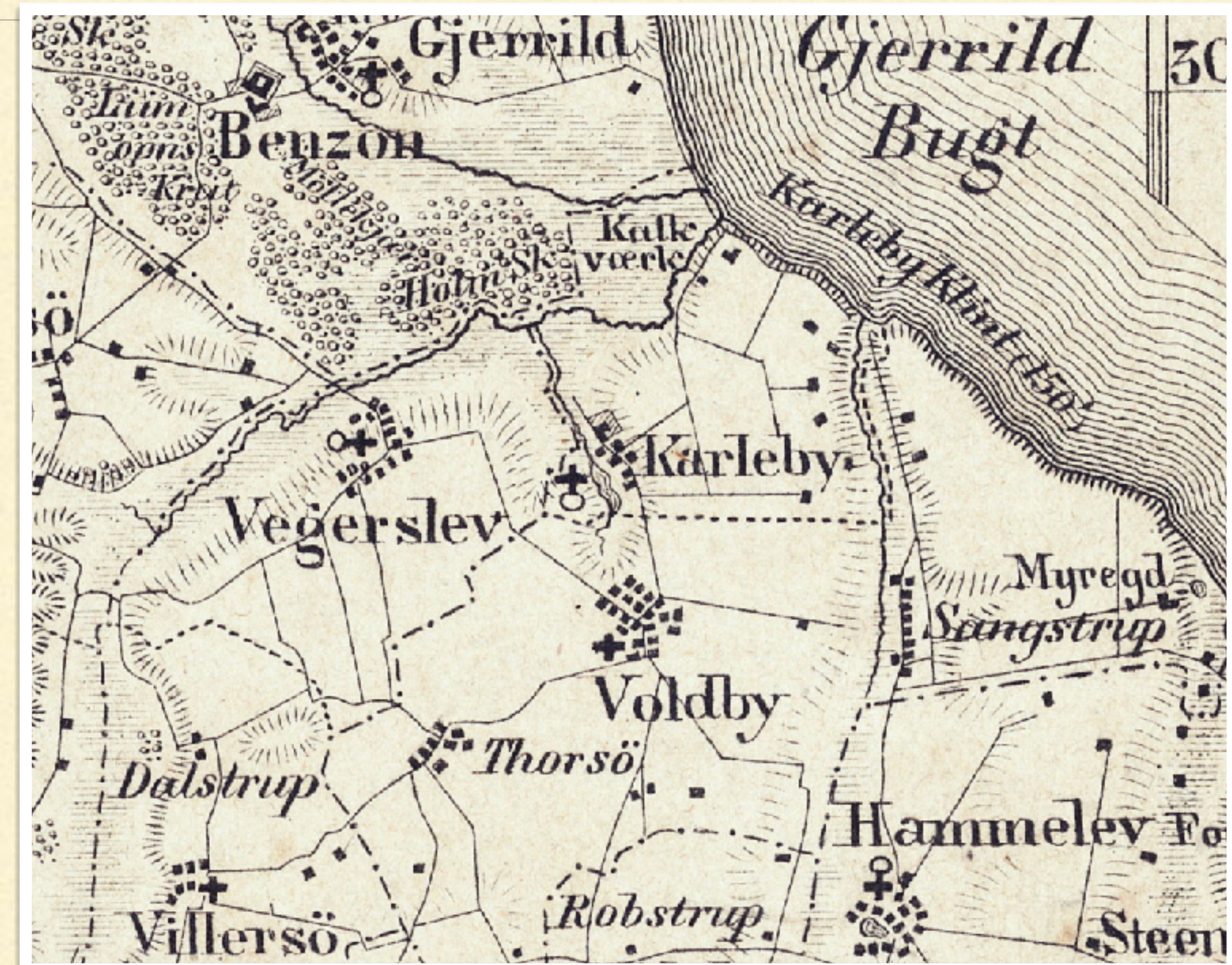

- Vægter især terrænforskelle i landskabet
- Mest fokus på øerne og visse jyske købstæder
- Kort: Funderup, 1808
- Tegner: Andersen, P. Hansen

JACOB HENRIK MANSA

- 1797-1885, officer, litograf
- 1831-42 lærer på Landkadetakademiet, leder af topografiske arbejder under Overkommandoen
- Tegne med stor dygtighed kort, der var smukke og overskuelige
- Kort: Als, 1851, målestok: 1:80000

Zoom ind på Generalkort over Fyn, 1867
og østlige Djursland, 1834

MÅLEBORDSBLADE

- Sidste halvdel af 1800-tallet
- Lavet ved direkte måling kikkertlineal på målebord
- Ofte målestok 1:20.000
- Mange detaljer
- Sorte højdekurver
- Kort: Odense, 1884, målestok: 1:20000

MÅLEBORDSBLADE

- Kort: Aarhus og omegn, 1928
- Målestok 1:100000

ØKONOMISKE KORT

- Kort, der viser ejendommenes placering i landskabet
 - Ingen kort over matrikuleringen i 1664 og 1688
 - Nødvendige i forbindelse med udskiftningen, opmåling af rytterdistrikter og Alheden
 - Kortlægning med henblik på produktion og skat
 - To typer:
 - Udskiftningskort
 - Matrikelkort
-

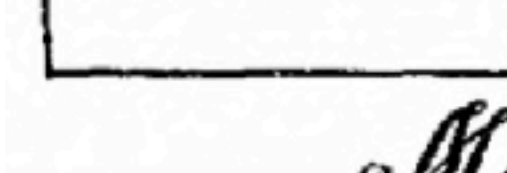
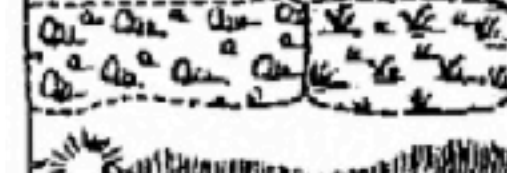
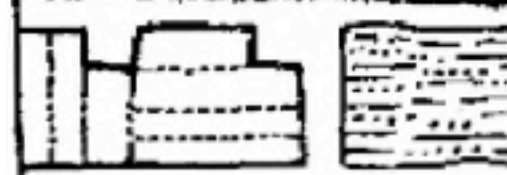
UDSKIFTNINGSKORT

- Kort over de udskiftede byers marker
 - Tegnet af landmålere, med meget forskellige uddannelser, der blev engageret til arbejdet af oftest godsejere
 - Ofte to kort: et foreløbigt forslag med mange detaljer og et endeligt, mere enkelt kort
 - Udskiftningskort blev tegnet i mindst 2 eksemplarer: 1 til Rentekammeret, 1 (eller flere) til lodsejerne
-

UDSKIFTNINGS-
KORTENES
UDSTYR

Signaturtavle og målestok

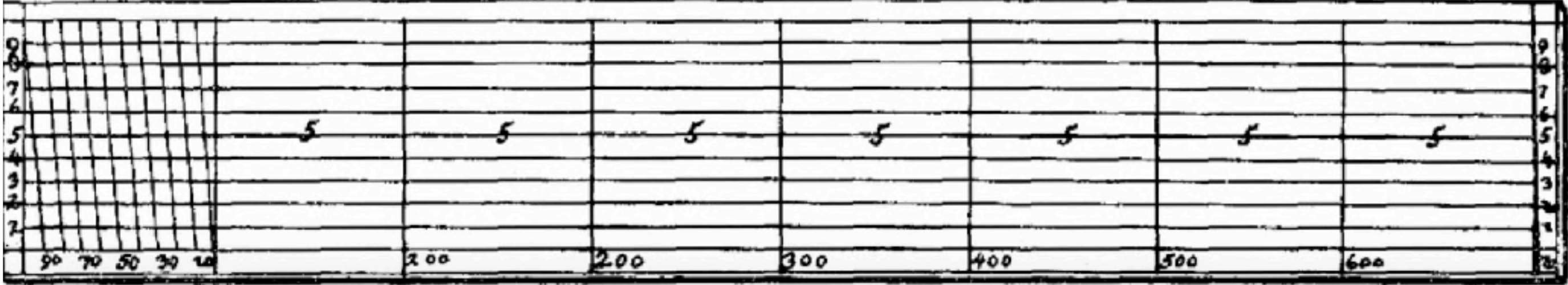
1794

Gaarde Huuse og
Kaalhauger ~
Ager og Eng ~
Ege og Bøgeskov
Underskov og Ellexier
Høje og Banker ~
Heede og Grønning
Bække og Vandsteder
Tørve Mose og Kieer

Veje og Broer ~
Dobbelt Dige ~
Grøft og Riisgierde
~ x ~ x ~ x ~ Markeskiæl hvor,
~ x ~ x ~ x ~ ingen Hegn er
~ ~ ~ ~ ~ Lodskiæl ~
Lodsejernes Navne
N° 1 Kristen Hansen ~
N° 2, Niels Johnson ~

Maalestok paa 800de Danske Alen

UDSKIFTNINGSKORT PÅ RIGSARKIVET

Rigsarkivet
Søg i samlingerne

Arkivalier og datasæt

Afskrifter af arkivalier

Beskrivelse af arkivmaterialer

Søg i noter, beskrivelser, arkivskaber, arkivserie

Arkivskabers navn

Søg på navn på myndighed, virksomhed, organisation

Periode

Fra år - Til år

Arkivmaterialets titel

udskiftningskort

☐ Tilgængeligt online

☐ Eksakt match

Nulstil

Søg 🔍

36 resultater

20 per side ▼

Arkivskaber a→å ▼

Skjul filtre

Arkivskaber Kortsamlingen, Viborg, Alslev Sogn, Skads Herred	Arkivserie Alslev by, udskiftningskort 1800 – 1801	Format og tilgængelighed Papir →
Arkivskaber Kortsamlingen, Viborg, Blenstrup Sogn, Hllum Herred (m.fl.)	Arkivserie Udskiftningskort, Blenstrup, Gunderup, Komdrup, Nøvling, St. Brøndum og Sdr. Tranders 1780 – 1796	Format og tilgængelighed Papir →
Arkivskaber Kortsamlingen, Viborg, Buderup Sogn, Hornum Herred	Arkivserie Brudstykke af udskiftningskort over Buderup Sogn 1800 – 1801	Format og tilgængelighed Papir →

Filtrer efter

Tilgængelighed ▼

☐ Online

Resultattype ▼

☐ Arkivskaber

☐ Arkivserie

Format ▼

☐ Papir

☐ Digitalt skabt

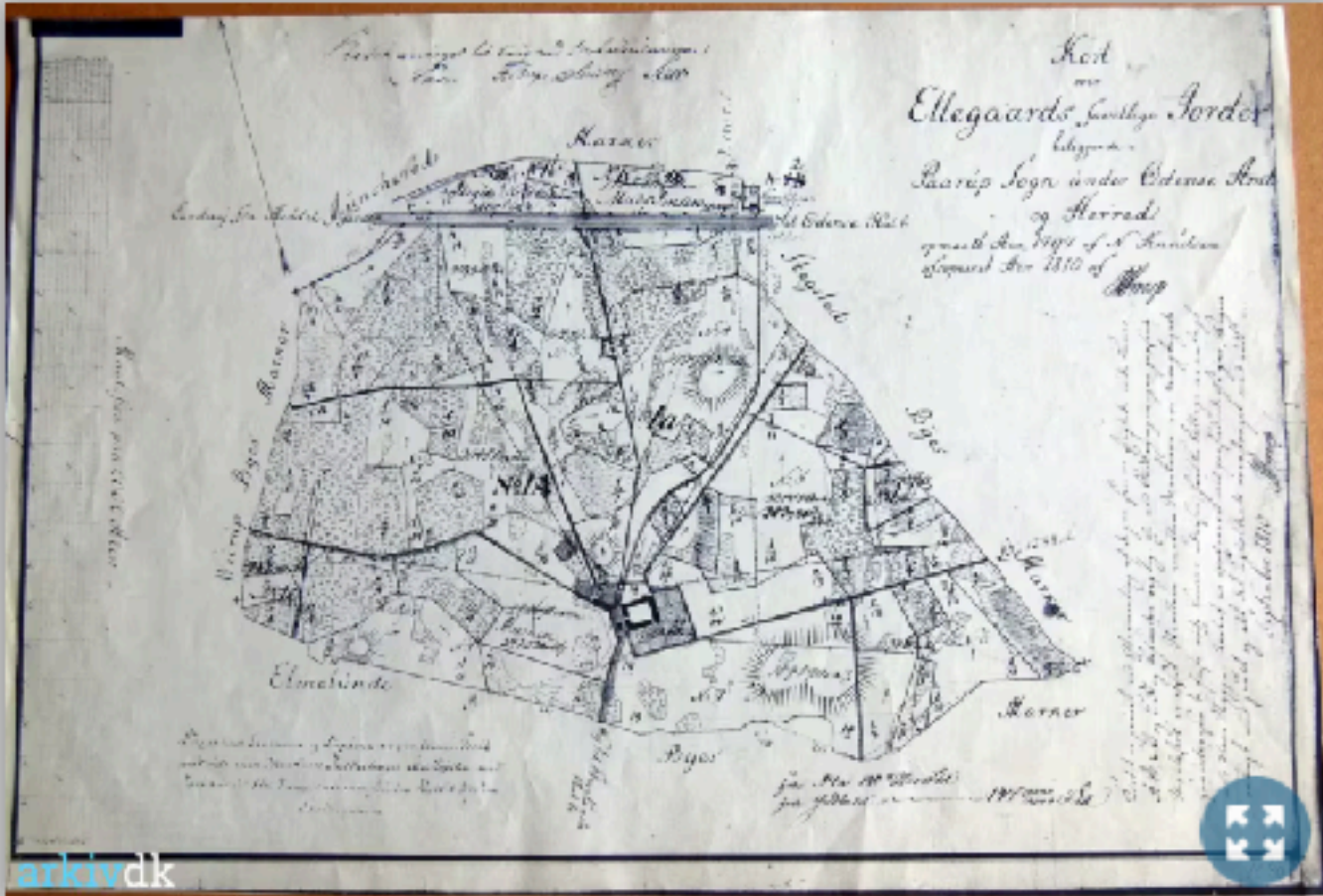
- Arkivskaber: Landmålingsarkivet, XX gods eller XX Amt
- Arkivserie: Udskiftningskort
- Kun få kort på Arkivalieronline
- Kan bestilles via Daisy

UDSKIFTNINGSKORT PÅ ARKIV.DK

arkivdk

[← Tilbage](#)

Ellegaards jorder.

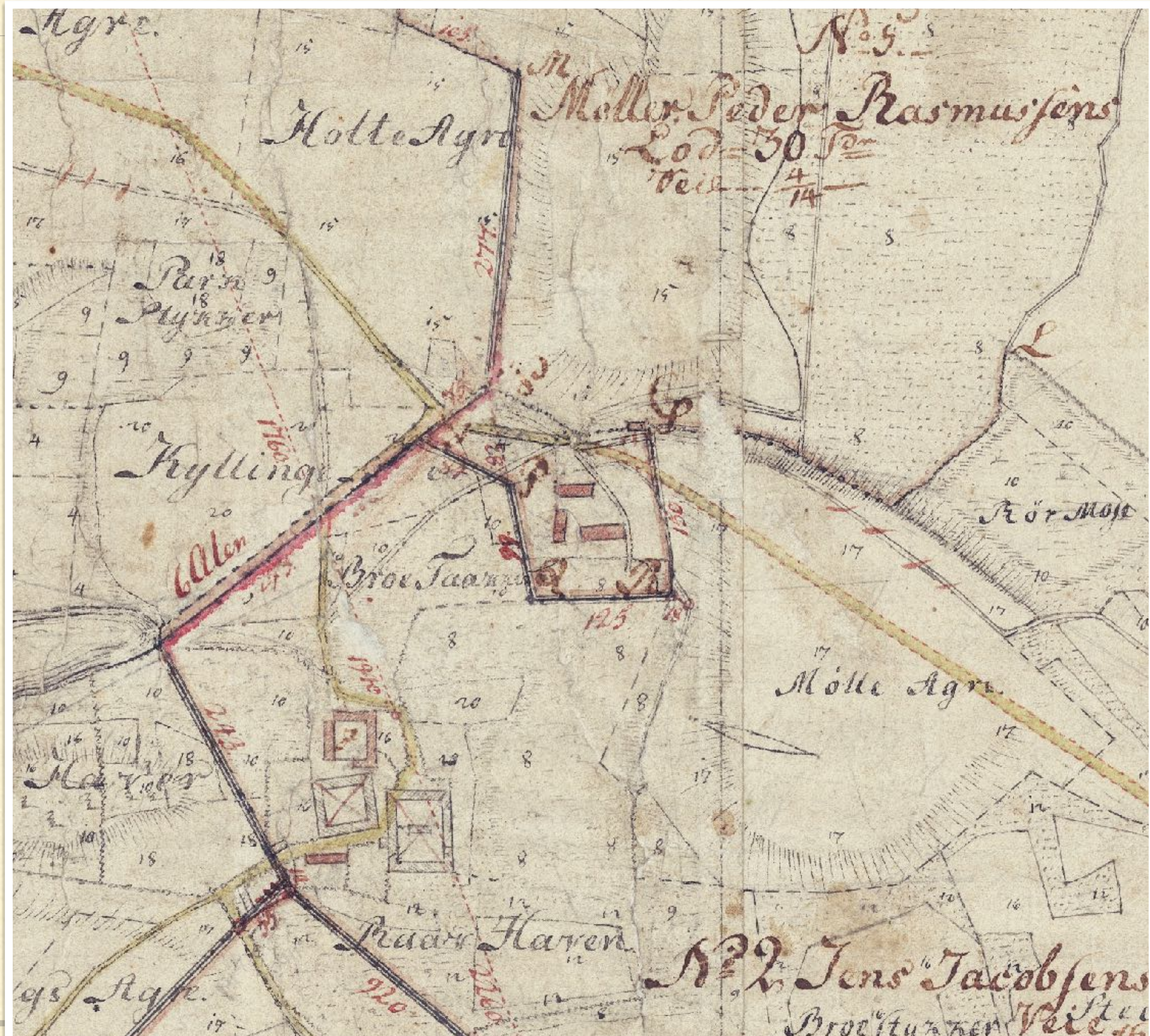
Nummer	K30
Type	Kort og tegninger
Beskrivelse	Ellegaards jorder. Udskiftningskort.
Bemærkning	
Periode	1790 - 1810
Størrelse	35x53 cm
Arkiv	Paarup Lokalhistoriske Arkiv

Kontakt arkivet

Søg videre i Paarup Lokalhistoriske Arkiv
[Ellegaard](#)
[Kort](#)
[udskiftningskort](#)

- Søg på ‘udskiftningskort’
- I de fleste tilfælde skal kortet ses på arkivet

UDSKIFTNINGS- KORT NYGÅRD, HØJBY, ODS HERRED 1785

UDSKIFTNINGS
KORT
OVER-FIDDE BYS
ENG, HEDE OG
MOSE
1838

Kort
over
Over-Fidde Byes Eng, Heide og Mose
beliggende i
Henne Sogn, Høier Herred, Ribe Amt.
Opmaalt 1838 af Nicolai
Lund maales
Udskiftet og afgrænset i 1838 og 40 af
-03
0,000
Lundmester

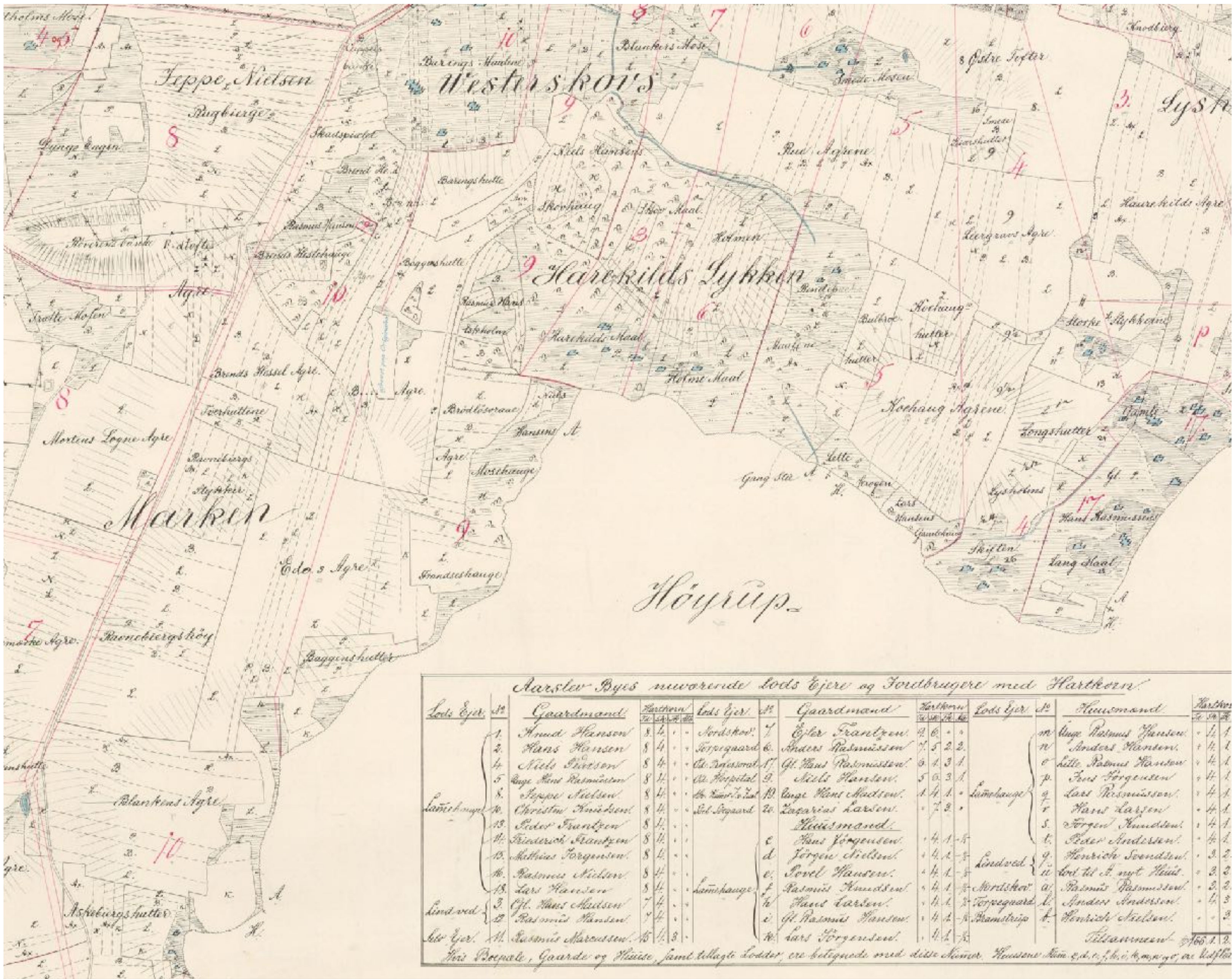

- Mat. 1835 N:1 Loren Christensen
Mat. 1834 N:2a Christen Jørgensen Høi
(2) N:2b Samme for en Parcel af Clemens Christensens Gaard
- 3 - N:3 Peder Hansen
- 1 - N:4a Niels Laurén
- 2a - N:4b Samme for en Parcel af Clemens Christensens Gaard
- 14 - N:5 Hans Nielsen
- 13 - N:6 Christen Pedersen
- 12 - N:7 Lauge Mortensen
- 8 - N:8 Niels Jensen Lund
- 22 - N:9 Jens Pedersen
- 26 - N:10 Frøhermerne Gyldenfeldt
- 11(a) - N:11 Niels Christian Nielsen
- 11(b) - N:12 Dittø Ejer, Christen Jensen Brøgger
- 15 - N:13 Madsen Madsen
- 2c - N:14 Sechid Jørgensen
- 6 - N:15 Terkild Christensen

UDSKIFTNINGS KORT AARSLEV SOGN, ODENSE AMT 1797

Målestok: 1:4000

Opmålt af Johannes Nicolai
Berg

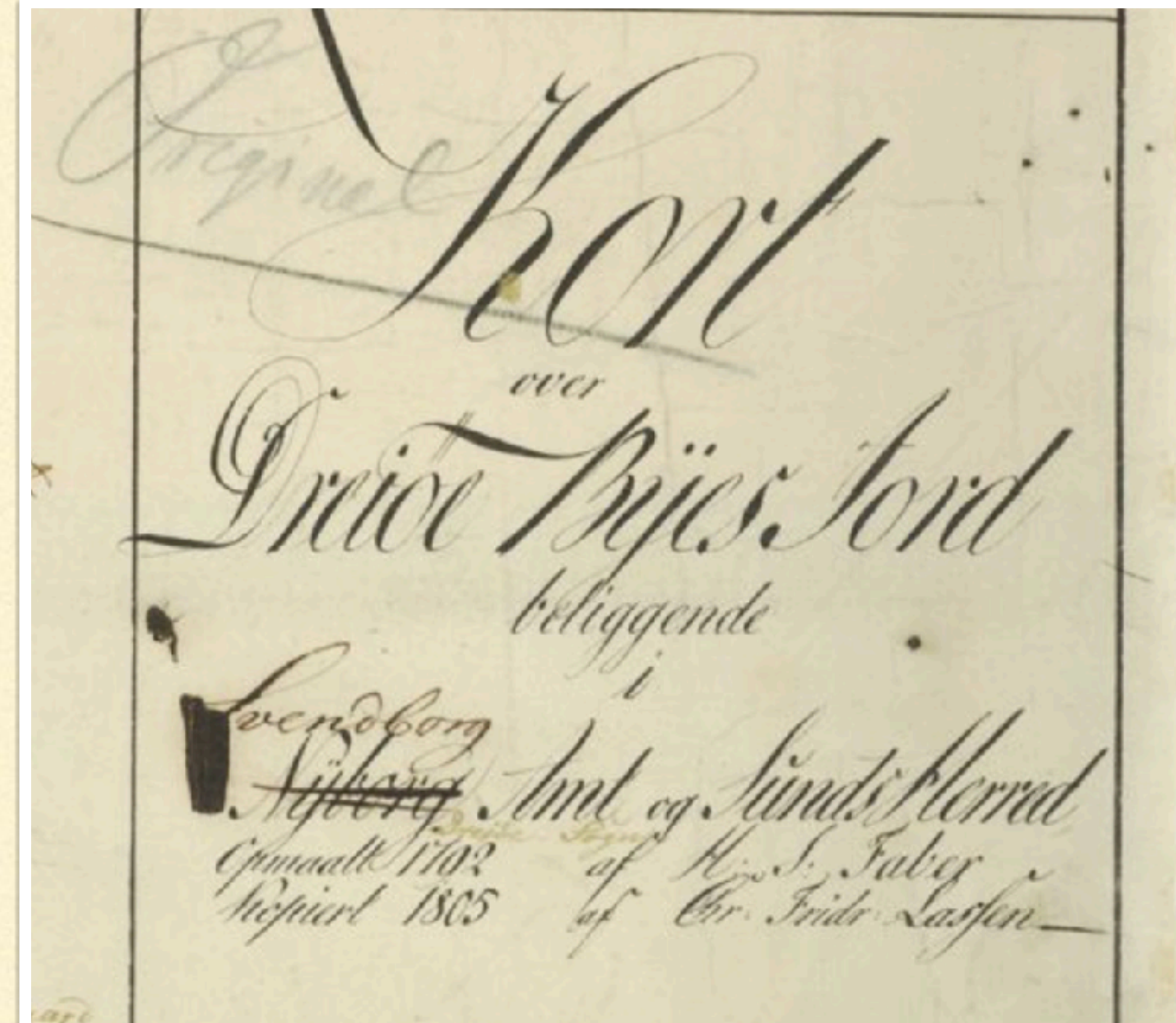
MATRIKELKORT

- 1804 oprettedes en kortsamling over matrikelkort, som skulle indsendes af amtmændene
 - Arbejdet styres fra matrikuleringskontoret og -kommissionen
 - Et matrikelkort skal 1. tegnes på solidt papir og 2. gengive eksisterende ejendomsgrænser
 - Original 1 - 1806
 - Kan bygge på udskiftningskort eller være nytegnede, mange detaljer og rettelser
 - Original 2 - fra ca. 1860
 - Enklere, kun oplysninger, der er “nødvendige for Udstykningslovgivningens Administration og for Matriculens øvrige Funktionsomraade”
-

This is a historical map of Copenhagen, Denmark, likely from the 17th or 18th century. The map shows the city's layout, including the central area labeled 'COPENHAGEN' and surrounding districts. The map is oriented with North at the top. The map is covered with numerous handwritten annotations in Latin and Danish, including names of landowners, measurements, and other details. The map is divided into various districts and fields, each labeled with a number and a name. The map is a valuable historical document, providing a detailed view of the city's layout and the surrounding areas.

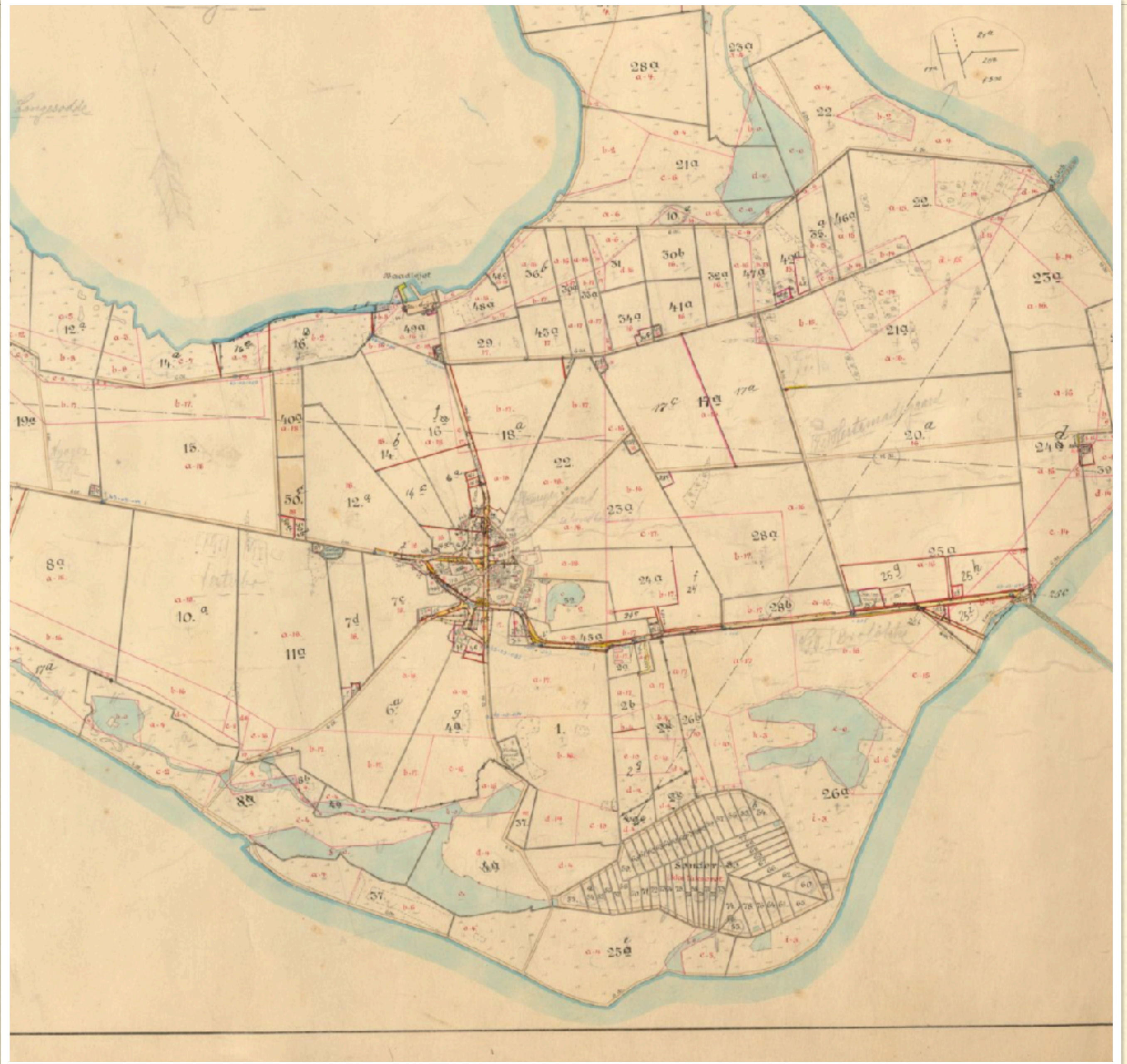
me og Thalerne ere optrindne og paafravet
et.
Løbene er paafravet med Kort.
Løbene hermedes Glæder og Kjæf ere betragtet
Kortet med Kort og i Betragtningerne
).
H. 17

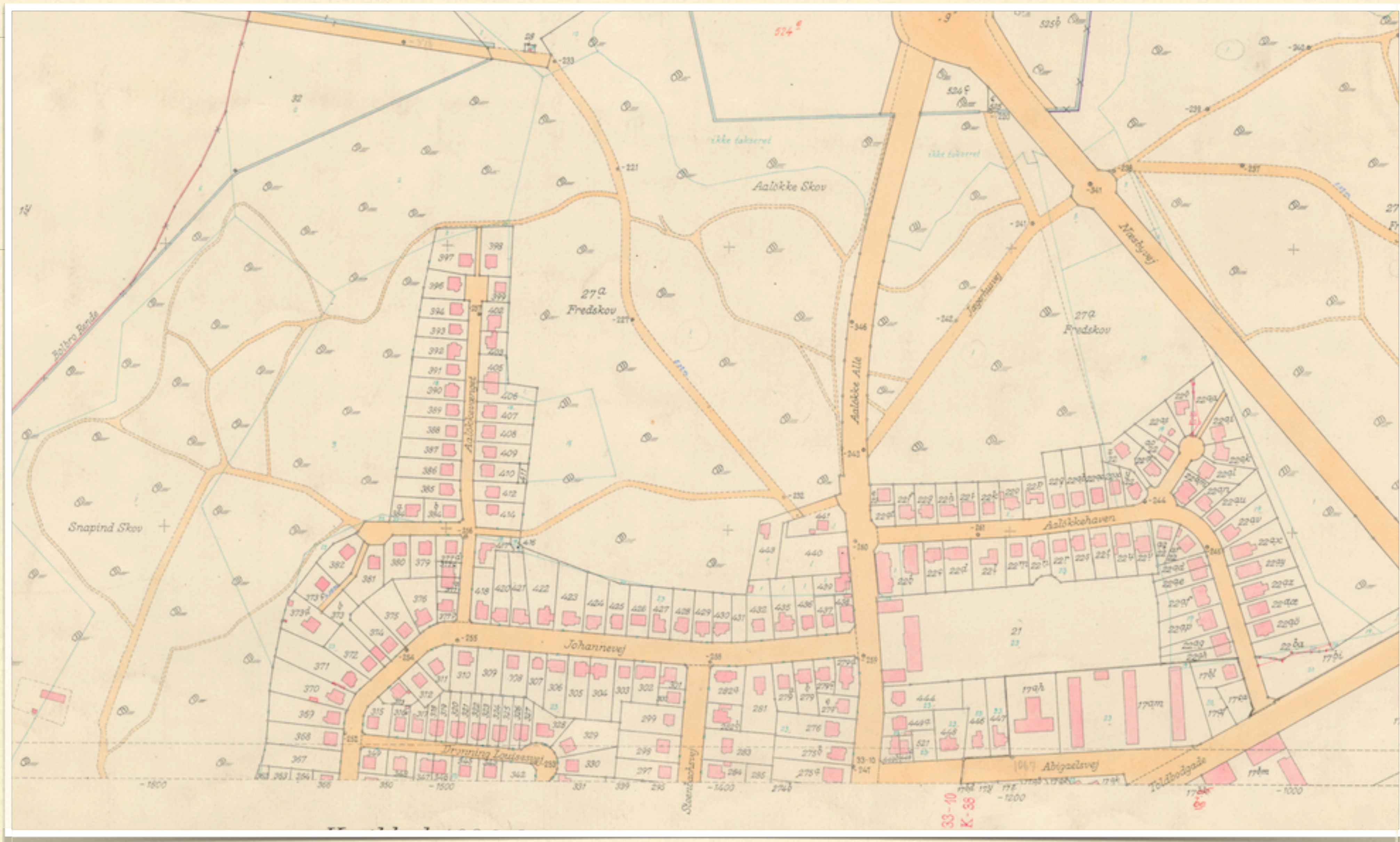
Opmålt af: Hans Severin Faber, 1792

Zoom ind på Drejø By

MATRIKELKORT ORIGINAL 2, DREJØ 1901

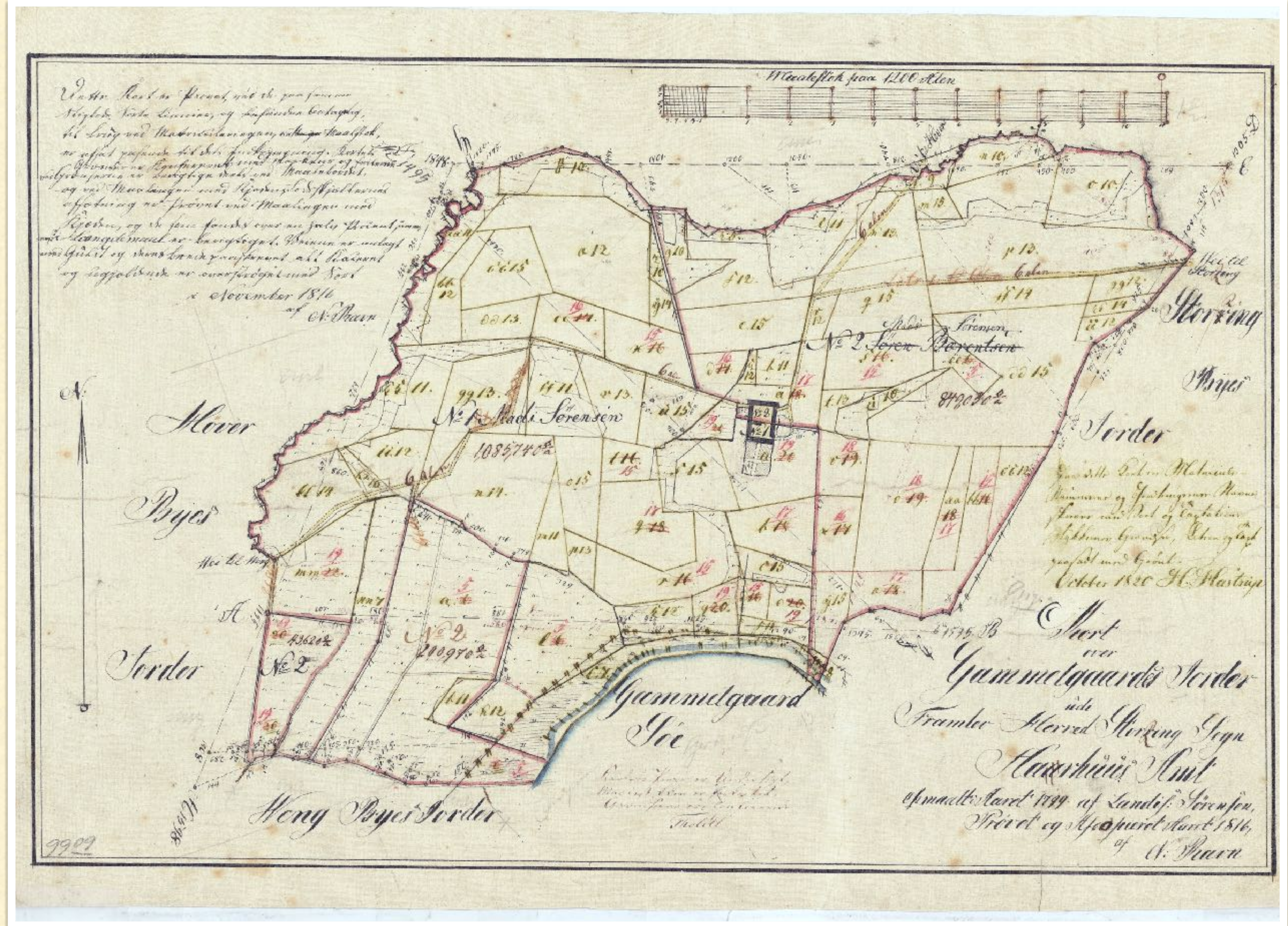

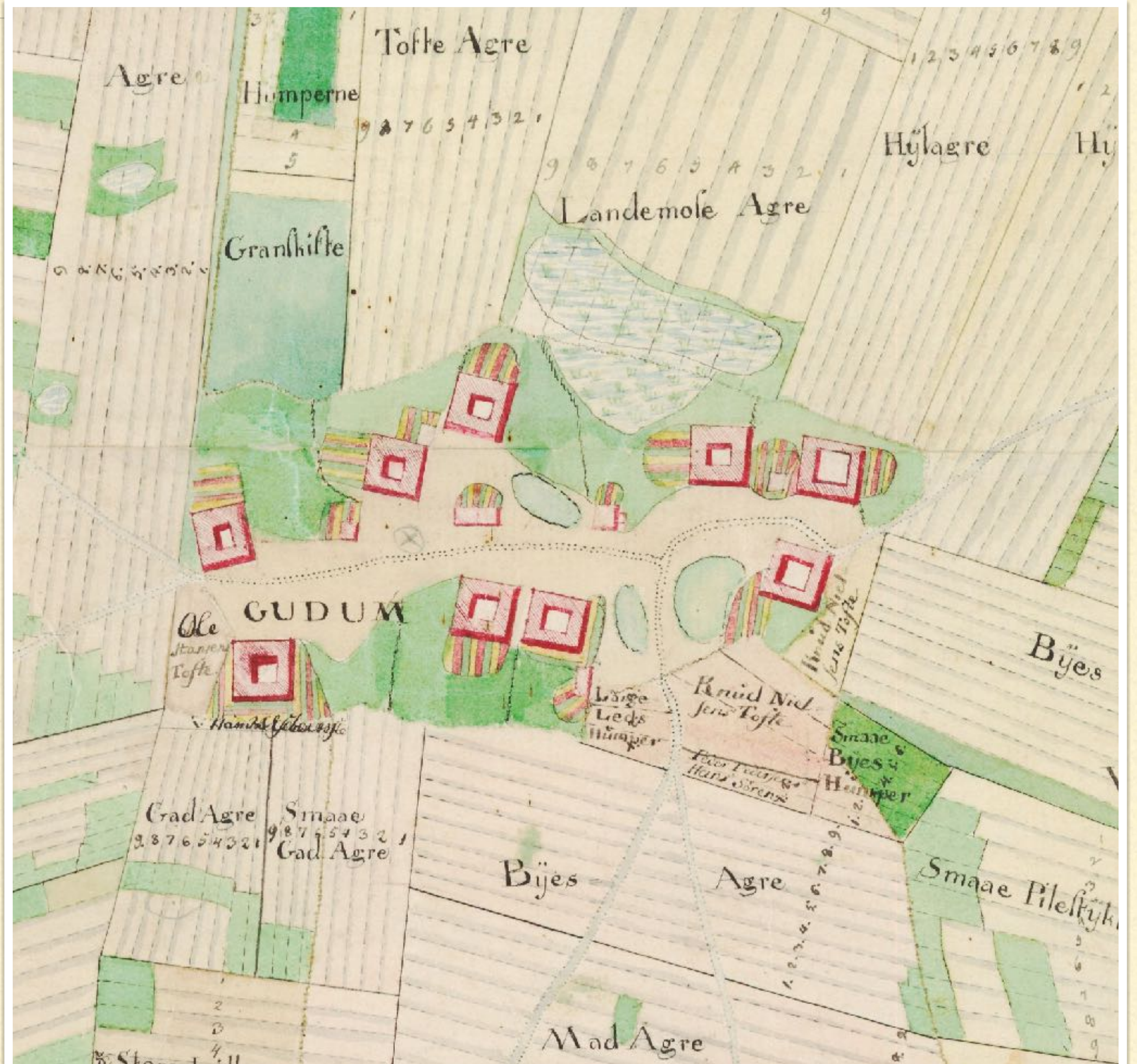
Matrikelkort, Original 2, Bolbro, 1947

Bygger på kort fra 1799,
prøvet og afcopieret Aaret
1816 af N. Ravn

Bygger på kort fra 1799,
prøvet og afcopieret Aaret
1816 af N. Ravn

RYTTERDISTRIKTS KORT GUDUM BY, ANTVORSKOV 1768

KØBSTÆDERNE

- Grundtakstkort
 - Opmåling påbegyndt 1863
 - Berggreens tegnede og trykte bykort
 - Målestok: 1:2000
-

GRUNDTAKSKORT
RINGKØBING
1820
UKENDT MÅLESTOK

BERGGREENS KØBSTADSKORT, TRYKTE ODENSE 1863

Målestok 1:2000

Gældende til 1913

KONSUMPTIONS- GRÆNSEKORT ODENSE 1838

DOKUMENTER

- Brugt ved udarbejdelse af kort og matrikler
 - Sogneprotokoller, fra 1804, udarbejdet på grundlag af matrikelkortene
 - Hartkornsekstrakter, ordnet herredsvis
 - Kortfortegnelser
 - Arbejdsmagasin
 - Navnebloksedler, fra begyndelsen af 1900-tallet
-

SOGNE PROTOKOL GALTEN ÅR?

[illegible]

HARTKORNS
EKSTRAKT
FRAMLEV
HERRED

[illegible]

ARBEJDSJOURNAL GALTEN SOGN 1816

Memoria!

Da Amtskammeren har sendt sig: Landinspektoren Bøtger af og
Lyffert med Matriculationsbøgerne i Galtens Herred: Randers Amt, for
indkommet der, som tilhører den fremmede fuldstændige Bøder angaaende dets
Arbejde; ligesom ogsaa af de Andre og endvidere Løstørningerne dets
Ansættelse. —

Erstet blev den 12de dennes Maaned førre affendt til Randers
Inspektør, som samme af den kan medtage, som betændt at det af den
kan med igjennemgaa, forinden Arbejdet begynder, for at dets gaa den
mest smagfulde Maade kan blive foretaget, indtil den Personalen,
som skal være der, som ender den, og forinden Amtskammeren,
at sig: Landinspektoren naar gaaer paa, at Arbejdet indføres med Nøj-
agtighed, som at det ikke ansees mere End alle flere Solt til Lyf-
stær, med Sigt forordent; da Mangel af Sigt for Arbejdets lige-
galdet her mere til Skade for Arbejdet selv, som til Bøden for Bøden
i at og solde med Sangsufte i Tørningerne og at maatte afgive flere
Solt med alle Indseende. —

Amtskammeren den 6de April 1816. —

Wormstedt. Holsten. Møller. Kornbr.

H. Jensen, Manden, Arenz. Høngster. Rothe.

NAVNE
BLOK
SEDLER,
MØRKE OG
ROSMUS,
DJURS
SØNDER

egsa på 2215 <i>Bale</i> <i>Landsby</i> 1753 Landsby		Atlbld No 6 - Atlbld No 2216		76 Ruse <i>Nørke</i> 73307 F-99		cl. 56° 18' 58" 2° 11' 54"	
1 (M)	Balle	Balle (hjem skjøtten) 1. Bale (efter Udt.)		1 P	<i>Balle</i>	<i>mGange</i>	
2 M	<i>Balle</i>			2 S			
3 A	<i>2</i>			3 D	<i>Balle</i>		
4 H	<i>2</i>			4 V	<i>3</i>		
5 H	<i>2</i>	Bale 93 48		5 T	<i>3</i>		
6 (G)				6 M	<i>Bale</i>		
7 G				7 E	<i>1416 Balw</i>		

Bale 79: "indtaks altid, man kan for ikke at forveksles med Balle i Tordberg Sogn, Bale, og her dufør vist rettelst skrives med eet *B*." 1753: "Bale" (St. E.)

Atlbld på Bale: "man bibeholder i Oarensst. med andre lignende Navne."

HR 93: "Udt" og den gl. Skrom. page på eet *B* i men da Hym. i sikkert kan vdfedes af den, skrives Balle i Oarensst. med alle yngre *B*ilder [÷ Mame] Hym. kan *B*uligt vore *B*u Balli (om) 2 Høj." vend om

Balle	Landsby 1953: Landsby	Altld. No. 2218	Altld. No.	Rosmos 70110	56°18'59"	C6. X	1 P Balle V ^m Gange
		1 (M)	2 M Balle				
		3 A 2					3 D Balle
		4 H ₀					4 V 2 3
		5 H 2		5-520	1°46'00"		5 T 2 3
		6 (G)					6 M 3
		7 G					7 E 1492 Ballard
		1953: Balle, (a)					Alt. 1953: Balle (L.E.)

FLYKORT

- Kort fra Danmark, Færøerne og Grønland
- Optaget i flyruter
- Optagelse fra 1984, rute 8402L

Gå på opdagelse i vores arkiv!

I det digitale arkiv findes ca. 100.000 scannede kort over både nuværende og tidligere danske områder samt enkelte andre historiske kort. Kortene er helt tilbage fra 1600-tallet og op til ca. år 2000. Hertil kommer ca. 100.000 digitaliserede ældre flyfoto primært over Grønland og Danmark fra årene 1930-1957. Arkivet indeholder også en samling af digitaliserede historiske dokumenter med blandt andet protokoller fra matrikuleringen. Det nu digitale arkiv indeholder historisk materiale fra Klimadatastyrelsen (KDS) og Geodatastyrelsen (GST) samt andre tidligere institutioner som Kort- og Matrikelstyrelsen, Geodætisk Institut, Matrikeldirektoratet, Søkortarkivet mv.

FILTRÉR DIN SØGNING

Søg via Kort

✓ Dækningsområde

✓ Kortgrupper

✓ Kortværker

✓ Gældende

✓ Målestok

✓ Koordinater

Kort

Dokumenter

Matrikelkort

Ældre matrikelkort der viser den matrikulære inddeling indenfor et ejerlav. Matrikelkortene blev opdateret når der skete matrikulære ændringer og består overvejende af håndtegnede kort.

Ældre topografiske kort

Ældre topografiske kort består af kort primært fra 1600 tallet og frem til 1800 tallet og indeholder mange flotte håndtegnede kort. Kortværkerne i denne gruppe dækker både Danmark samt tidligere danske områder som Slesvig og Vestindien.

Centimeterkort

Topografiske kort over Danmark der viser naturlige og menneskeskabte landskabselementer. Kortene er udgivet fra 1957-2002 og er trykte masseproducerede kort.

DANMARK SET FRA LUFTEN

Startside

En del af Det kgl. Bibliotek

DANMARK SET FRA LUFTEN
- FØR GOOGLE

KOM GODT I GANG MEST AKTIVE BRUGERE STATISTIK

Ingen sortering 1-75 af 1.585.887

- 1990 -

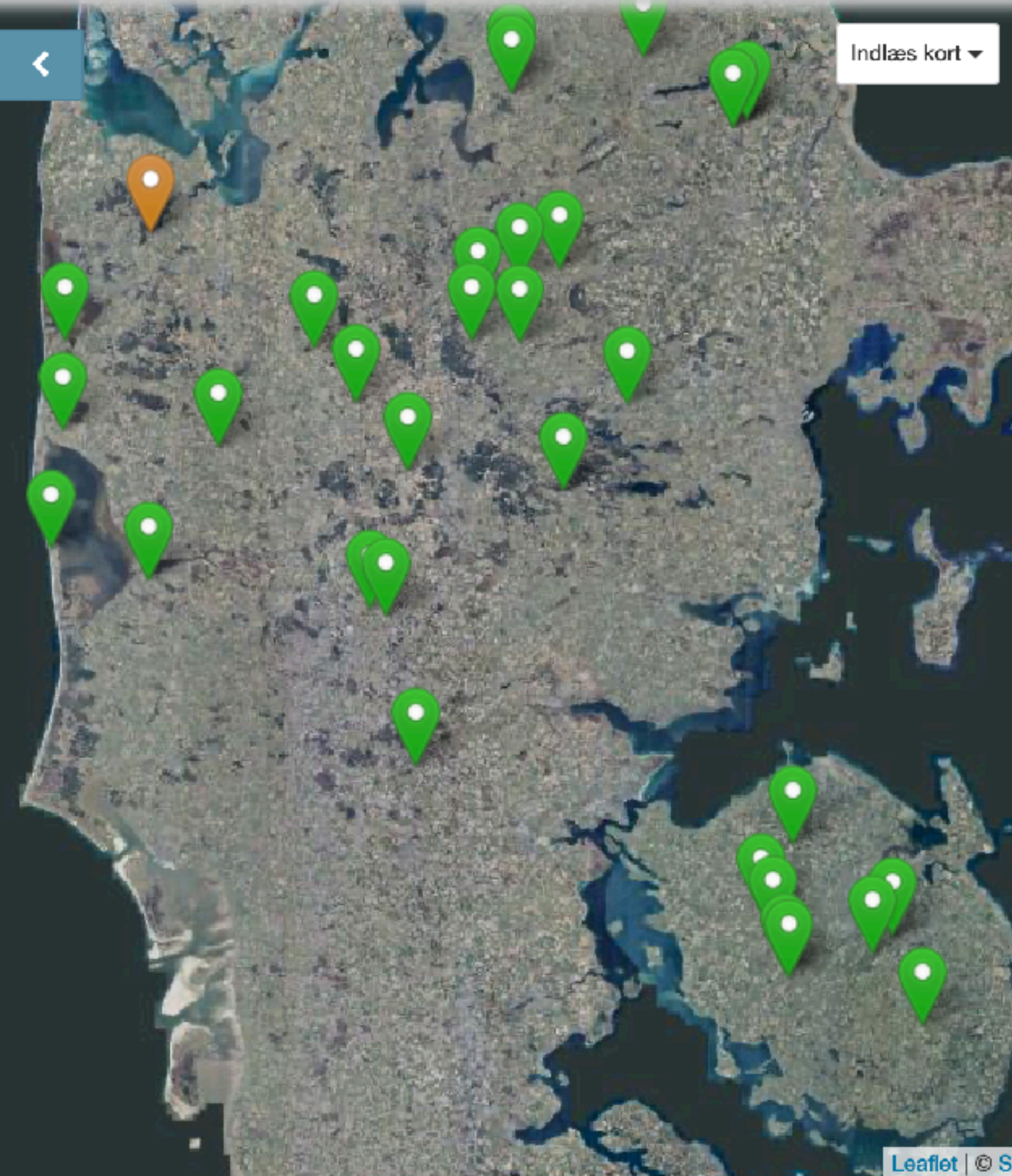
✓

Årstal: 1990
Sted: Danmark, Sjælland, Solrød Strand
Id: LLOXXXX-90_2417.tif

- Overgård - 1988 - Højrupgyden 11

✓

Indlæs kort

Leaflet | © S

DANMARK SET FRA LUFTEN

Høje målebordsblade
1862-1899

galten

Ryd søgning

Ingen sortering

1-75 af 605

Nørrevænget 5 - slagteri - 1947 -

Årstal: 1947

Sted: Nørrevænget 5, 8464 Galten

Id: L01961_039.tif

- 1958 - Søndergade 11

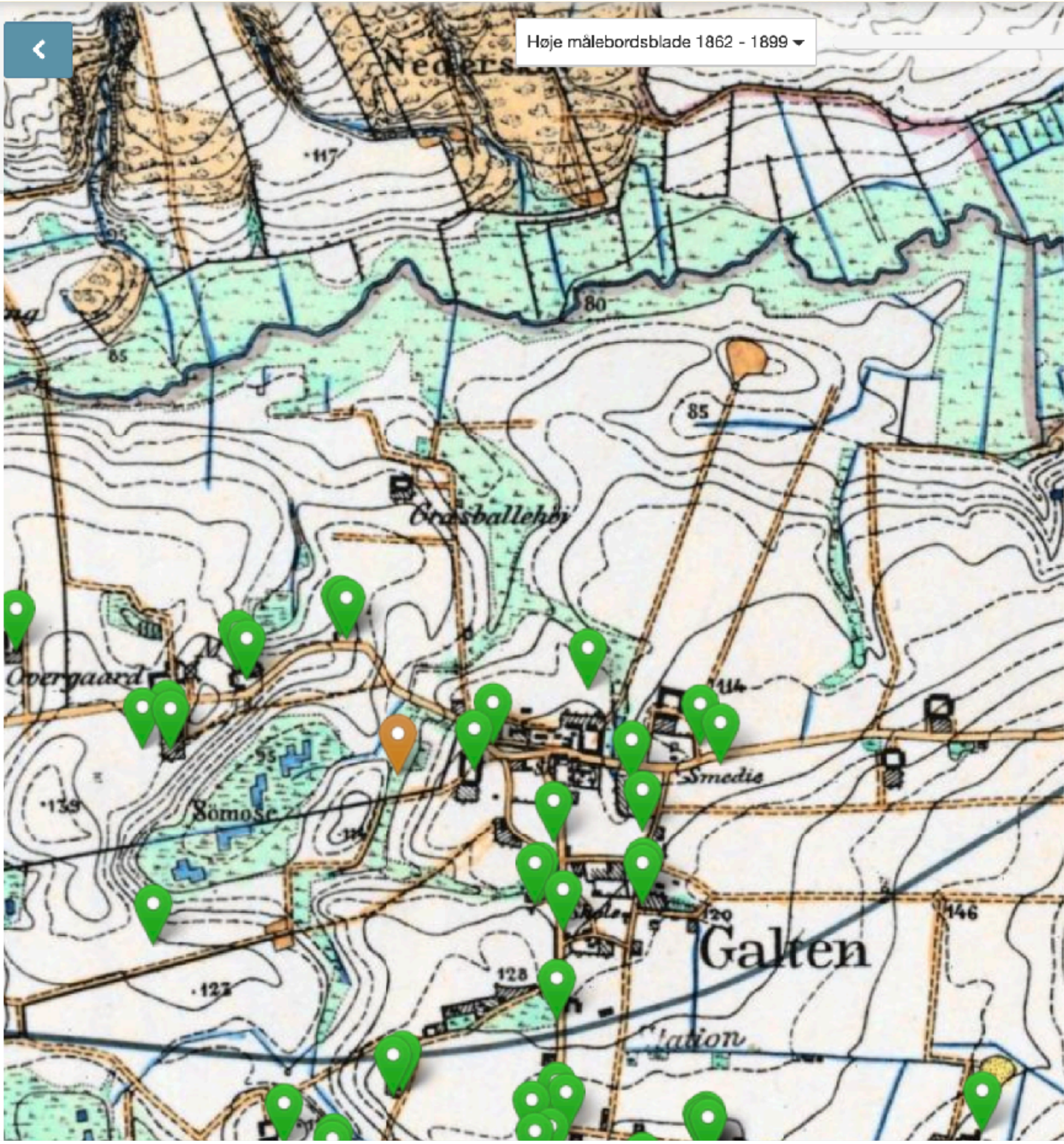

Årstal: 1958

Sted: Danmark, Jylland, Galten

Id: B03867_014.tif

Høje målebordsblade 1862 - 1899

DANMARK SET FRA LUFTEN

Download og print af billede

Zoom, spejlvending, fuldskærm

<https://www.kb.dk/danmarksetfraluften/>

<https://digdag.dk/>

DIGDAG

Danmarks administrative inddeling

Vælg inddeling i feltet til venstre

Åbn emnerne ved at klikke på +

Vælg tid (øverst eller med skyderen under kortet)

Grundet tekniske vanskeligheder med DigDag, har vi været nødt til at midlertidigt at lukke for dele af siden. Indtil vi får løst udfordringerne med løsningen, stiller vi denne midlertidige side til rådighed, hvor kun kernefunktionaliteten er tilgængelig.

Har du spørgsmål eller kommentarer skriv til mailbox@sa.dk (Skriv **DigDag** i emnefeltet)

Almindeligt kort ➔

DIGDAG

<https://www.digdag.dk/>

Retslig inddeling:
Herreder

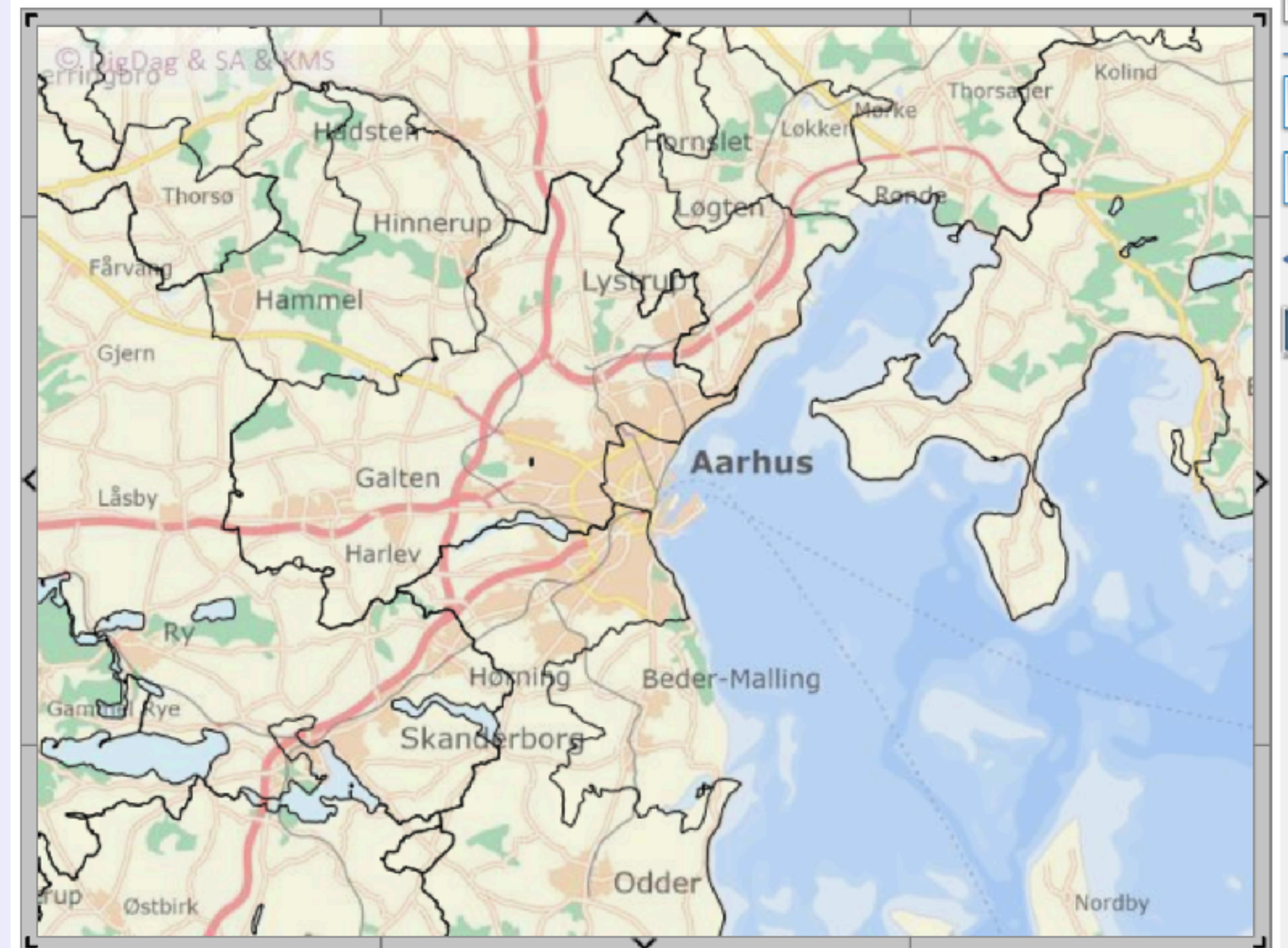
Almindeligt kort ➔

Tid: 1823 07 01

Administrativ inddeling:

- ☐ ☒ Kommunal
- ☐ ☒ Amtslig/regional
- ☐ ☒ Kirkelig
- ☐ ☒ Retslig
 - ☐ Amtsgericht (Amtsret)
 - ☐ Birk
 - ☐ Forligskreds
 - ☒ Herred
 - ☐ Købstad
 - ☐ Koog (Okrojeret koge)
 - ☐ Landsoverret (Landsting)
 - ☐ Landsretskreds
 - ☐ Overret
 - ☐ Retskreds
- ☐ ☒ Geografisk
- ☐ ☒ Politivæsen
 - ☐ Amtsbezirk (Amtsdistrikt)
 - ☐ Flecke (Flække)
 - ☐ Gutsbezirk (Godsdistrikt), politi
 - ☐ Hardsvogtei (Herredsfogderi)
 - ☐ Politikreds
 - ☐ Stadt (Købstad)
- ☐ ☒ Øvrige
 - ☐ Amtskreds/storkreds
 - ☐ Amtsmarkede

Der vises administrativ inddeling: Herred

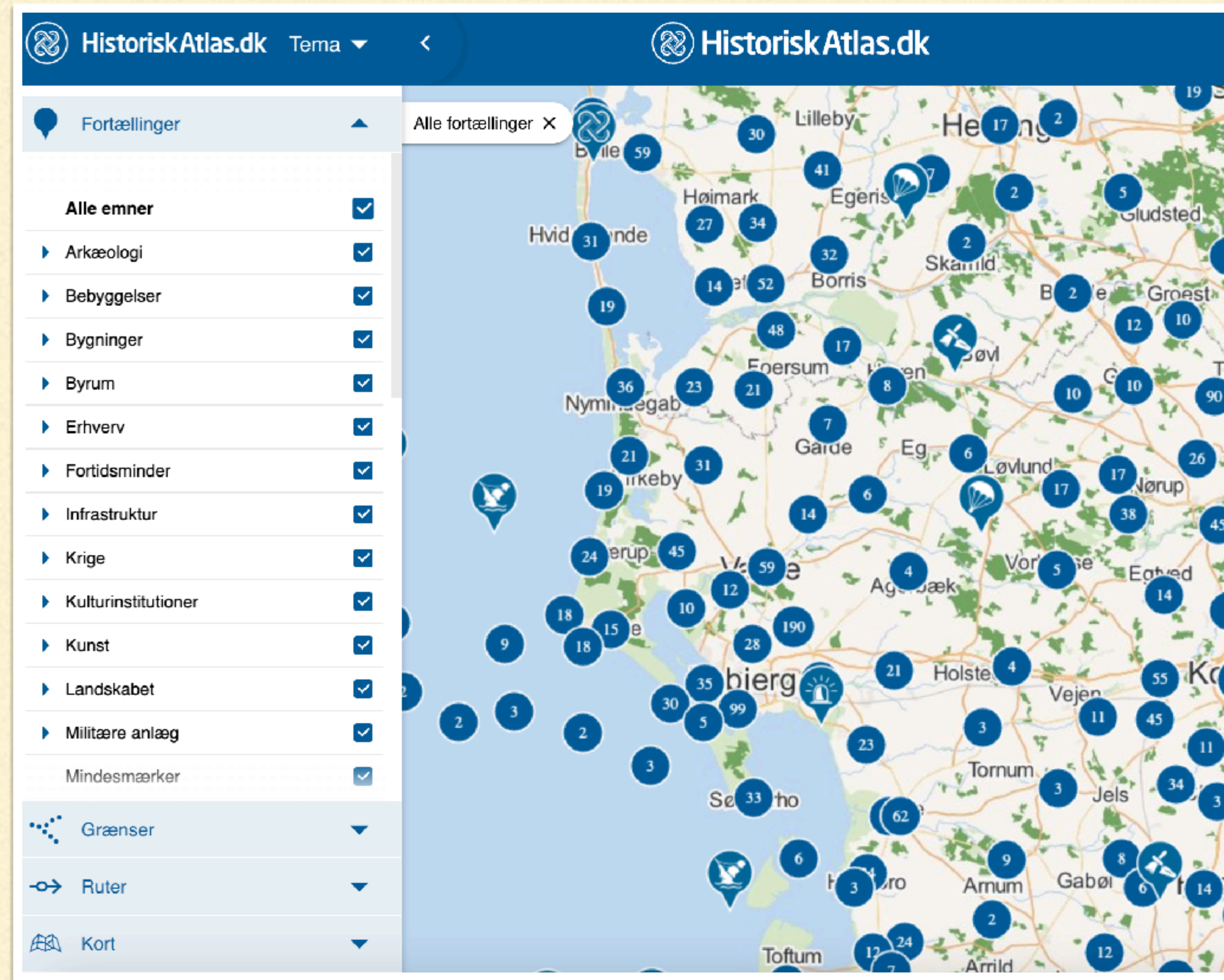
1700

1800 1823

1900

2000

Historiske vandringer

HISTORISK ATLAS

Eksempel på en historie:

En fiskekutters
grundstødning i 1901

<https://historiskatlas.dk/>

The screenshot displays the Historisk Atlas.dk website. At the top, the logo and name 'Historisk Atlas.dk' are visible. Below the header, a map of Esbjerg is shown with several blue circular markers containing the number '2'. A pop-up window titled 'Grundstødning, Søfuglen' is open, featuring a historical photograph of several sailboats in a harbor. The photo has a small red text overlay at the top right that reads 'Fiskerbaade gaar ud af Havn'. Below the photo, the title 'Grundstødning, Søfuglen' is followed by a list of sources: 'af Esbjerg Kommunes Biblioteker, Esbjerg Byhistoriske Arkiv, Kulturregion Vadehavet, Fiskeri- og Søfartsmuseet'. The main text describes the event: 'Søfuglen grundstødt 25. oktober 1901 kl. 02.00, og blev bragt sikkert i havn af kutter "Aurora".' At the bottom of the pop-up, under the heading 'EMNER', are the categories 'Ulykker / Naturkatastrofer' and 'Søulykker'.

Historisk Atlas.dk

Grundstødning, Søfuglen

Intro Omstændigheder Skibets data

Esbjerg Fiskerbaade gaar ud af Havn

1

Grundstødning, Søfuglen
af Esbjerg Kommunes Biblioteker, Esbjerg Byhistoriske Arkiv, Kulturregion Vadehavet, Fiskeri- og Søfartsmuseet

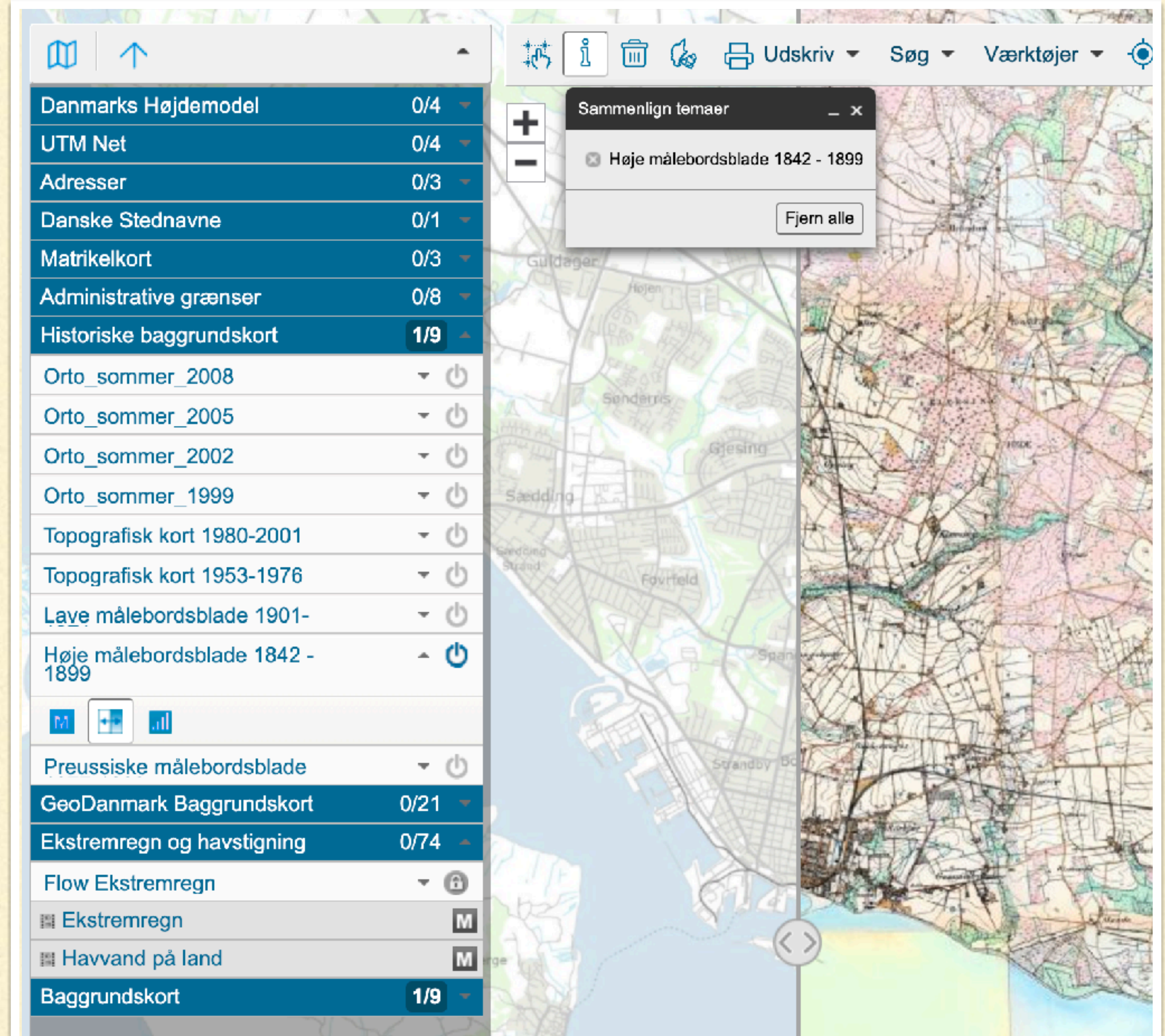
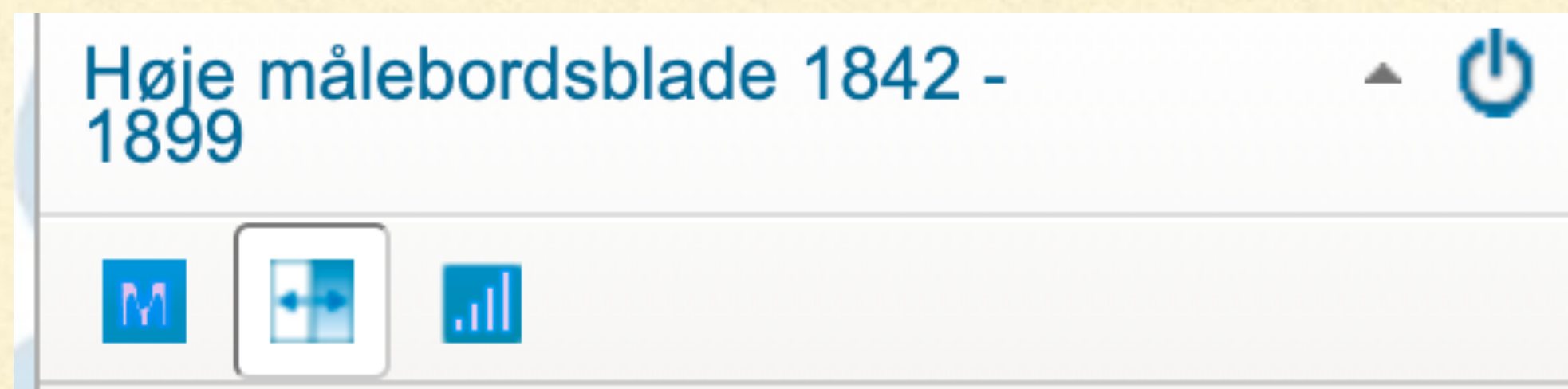
Søfuglen grundstødt 25. oktober 1901 kl. 02.00, og blev bragt sikkert i havn af kutter "Aurora".

EMNER Ulykker / Naturkatastrofer Søulykker

SDFI KORT DANMARK FØR OG NU

<https://kortoverblik.dk/spatialmap>

Vælg Historiske baggrundskort >
Høje målebordsblade 1842-1899 >
Klik på den lille pil til højre og
derefter på det midterste ikon i
feltet, der kommer frem:

LÆS MERE

- Peter Korsgaard: Kort som kilde. En håndbog om historiske kort og deres anvendelse. Danske Historisk Fællesråd og Sammenslutningen af Lokalarkiver, 2006
 - Ib Kejlbo: Historisk kartografi. Dansk historisk Fællesforening, 1972
 - N.O. Nordlund: Matriklen og matrikelkortene som hjælpeklender ved lokalhistoriske undersøgelser. Lokalhistoriske arkiver i Storkøbenhavn, 1978
 - Svend Balslev og Hans Ejner Jensen: Landmåling og Landmålere. Danmarks økonomiske opmåling. Den danske Landinspektørforening, 1975
 - Kathrine Tobiasen: Historiske kort. Temaartikel i Slægtsforskeren, nr. 1, 2024
-

TAK FOR JERES OPMÆRKSOMHED -
OG GOD FORNØJELSE PÅ KORT-JAGTEN
